

Man-vrouw-vrije tijd

Een kritiek op de uiteengelegde wereld

Recreatie — een onderwerp dat associaties oproept met vrije tijd. Verder is het vooral een theoretisch begrip dat slechts bij weinigen tot het dagelijks taalgebruik hoort. Je zegt niet: 'ik ga recreëren op het strand', maar: 'ik ga een dagje naar het strand'.

In onderzoek en beleid is recreatie een term die duidt op bepaalde vrijetijdsactiviteiten, met name in de openlucht (zoals zwemmen en zonnen). Het zijn activiteiten, zo luidt de redentatie, die tekortkomingen van werk en stedelijk leven moeten compenseren. Die activiteiten worden afhankelijk gemaakt van een ruimtelijke context. Men gaat er namelijk vanuit dat vooral *ruimtelijke factoren* bepalend zijn voor het vrijetijdsgedrag van mensen. Het meeste onderzoek en beleid op dit gebied beperkt zich tot de ruimtelijke aspecten van recreatieve activiteiten; bijvoorbeeld het gemiddelde aantal zonzonbidders per ha. strand in Zandvoort op een zonnige zondag.

In dit artikel willen wij aantonen waarom deze opvatting over recreatie te beperkt is. Daarvoor achterhalen wij eerst de wortels van deze opvatting. Vervolgens beargumenteren wij waar en waarom een ruimtelijke recreatieopvatting tekort schiet en tot slot geven we enkele aanzetten voor ander onderzoek en beleid.

VIVIENNE TERSTEEG
LIESBETH BLOEME

De opvatting dat recreatie een ruimtelijk verschijnsel is, past in een functionalistische benadering van de ruimtelijke ordening. Tot nu toe is deze benadering bepalend geweest voor het ruimtelijk beleid. Volgens de aanhangers ervan is het maatschappelijk gebeuren op te delen in verschillende functies die weliswaar samenhangen, maar afzonderlijk kunnen worden benaderd.

Functiescheiding betekent voor de inrichting van de gebouwde omgeving de ont-

wikkeling van de *uiteengelegde wereld*. 'Uiteengelegd', omdat er aparte gebieden ontstaan om te 'wonen', te 'werken' en te 'recreëren'. Het is natuurlijk uitstekend dat zware industrie niet pal naast woningen mag verrijzen, maar de effecten van een extreem ver doorgevoerde functiescheiding zijn ook ongezond: we kennen allemaal de nieuwbouwwijken, als ruimtelijke vertaling van het 'wonen', waar alleen huizen staan en waar in de wijde omtrek niets te beleven valt.

Problemen

Eén van de grote problemen van de func-

tiescheiding is, dat in het dagelijks leven van mensen het onderscheid wonen-werken-recreëren-verplaatsen vaak niet te maken is. Als je op een mooie dag door de stad naar een werkafspraak fietst en je geniet volop van alles om je heen: ben je dan 'op weg' of 'recreër' je dan? Een antwoord op zo'n vraag is niet gemakkelijk te geven, omdat eenzelfde activiteit voor één persoon meerdere functies kan vertegenwoordigen. Antwoord krijg je pas als je die persoon vraagt welke waarde zij of hij aan die activiteit hecht en welke betekenis de omgeving voor die persoon heeft. Hieruit blijkt al dat het koppelen van een activiteit aan een ruimtelijke omgeving niet zaligmakend is, als het er om gaat wat bepalend is voor recreatie (wonen, werken, verplaatsen). Het punt is dat *activiteit* en *omgeving* niet voor iedereen dezelfde betekenis hebben.

Zo krijgt het *wonen* in de functionalistische benadering de betekenis van *uitrusten* en de woning is de plek om uit te rusten na gedane arbeid. Voor slechts een minderheid van de bevolking gaat dit op, namelijk voor die mensen die een betaalde baan buitenshuis en geen taken binnenshuis hebben. De inrichting van de omgeving verandert niet zo snel, reden te meer om bij onderzoek en beleid vooral die mensen waarom het gaat tot onderwerp te kiezen. Daarbij kunnen niet *kostwinner* en *huisvrouw* als standaard worden genomen. Hieruit blijkt dat het niet goed is om de verschillende functies slechts als ruimtelijke verschijnselen te zien. Het is te beperkt om recreatie op te vatten als compensatie voor werk en stedelijk leven, en het om die reden te vertalen in ver-weg-gelegen recreatiegebieden. Deze opvatting kan niet staande worden gehouden in een samenleving waarin steeds minder mensen een betaalde baan hebben en waarin steeds meer wordt ingezien dat er meer kanten aan recreatie zitten.

Kwalitatief

Het is wellicht beter om de betekenis die mensen zelf aan hun omgeving en activiteiten toekennen te betrekken in onderzoek en beleid. Alleen dan kan er behalve met *kwantitatieve*, ook met *kwalitatieve* verschillen tussen mensen rekening worden gehouden. Die kwalitatieve verschillen zijn belangrijk als je wilt weten wat bepalend is voor het recreatiegedrag van mensen.

Uit kwantitatief onderzoek komt bijvoorbeeld naar voren dat er weinig verschil bestaat in recreatiegedrag tussen vrouwen en mannen, omdat er volgens de cijfers weinig verschillen in deelname aan be-

